

УДК 811.111'372.43'276.6:62

<https://doi.org/10.31891/2415-7929-2022-23-7>

СОГА Л. В.

<https://orcid.org/0000-0003-1546-322X>

Університет Григорія Сковороди в Переяславі

НАУКОВИЙ СТИЛЬ ЯК ОБ'ЄКТ ЛІНГВІСТИЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Статтю присвячено детальному огляду жанрових та стилістичних особливостей наукового стилю англійської мови. Окреслено ключові та теоретичні поняття наукового стилю англійської мови, проведено докладний аналіз особливостей наукового стилю. У статті проаналізовано роботи вчених-лінгвістів і визначено провідні екстралінгвістичні стилістичні фактори наукового стилю. Доведено, що науковим стилем являється закінчене мовленнєве утворення, історично сформований, суспільно усвідомлений різновид мови, зі структурною граматичною єдністю, що ґрунтується на принципі логічності та представляє наукову сферу спілкування.

Ключові слова: науковий стиль, термінологія, текст, неологізми, науковий текст, когнітивна інформація, категорії тексту.

LYDMILA SOGA

Grigory Skovoroda University in Pereyaslav;

THE SCIENTIFIC STYLE AS AN OBJECT OF LINGUISTIC RESEARCH IN ENGLISH

The Article explains in detail about genres and stylistic features of the scientific style of the English language. The key and theoretical foundations on the concept of scientific style of the English language are outlined as followed: • A detailed analysis of the features of the Scientific style. • The criteria on how the differences are carried out.

The article analyzes the linguistic scientist and defines leading additional linguistic stylist factors of the scientific study. This proved the scientific styles is a complete language formation, it was historically formed, it has a socially conscious type of language with a united grammatical structure based of the principle of logic, contains meaningful messages, a single structural grammatical form, and represents the scientific sphere of the communication. In English (both orally and written), the scientific style characterizes the closeness, informative saturation, hidden emotional, connectivity, logic of construction, various types of lexical, grammatical, logical, stylistic connection and has a certain grammatical instruction. In addition to, the scientific style is inherent in the generalized-abstract nature of the presentation of: the materials, the semantic accuracy and objectivity that determines the choice of meanings for the registration of cognitive information. Which, in turn, are within strict conventional limits. This proves the need to pay special attention to the ways of expressing the scientific style of English, the development of scientific style, and takes into account a number of lexical and grammatical techniques aimed at adhering to the basic principles of scientific discourse.

Key words: scientific style, terminology, text, neologisms, scientific text, cognitive information, text categories.

Постановка проблеми у загальному вигляді

та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями

Вивчення іноземних мов складає одну з основних складових сучасної, успішної людини, адже з розвитком суспільства та з появою інноваційних технологій, дуже важливого значення набули іноземні мови. Якщо раніше вони були необхідні виключно для перекладачів, дипломатів та політиків, то зараз немає такої сфери людської діяльності, де б не використовувались іноземні мови. Сьогодні це ключ до успіху в сучасному світі, де міжкультурне спілкування та обробка величезних обсягів інформації набуває все більшого значення. Люди користуються мовою, як кодовою системою спілкування, здійснюють комунікацію за її допомогою. В умовах всесвітнього розвитку науки в сучасному суспільстві збільшується кількість наукових конференцій, симпозіумів, участь в яких, є необхідною складовою для будь-якого наукового співробітника.

Для успішної наукової діяльності майбутнім фахівцям і науковцям необхідно досягти рівня комунікативної компетенції, який потрібен для здійснення професійної та наукової діяльності в англомовному середовищі. Вивчення іноземних мов немислимо без звернення до лінгвістики – науки, що займається вивченням мов як певних кодових систем. Лінгвістика визначає норму мови, тобто прийняте вживання мовних засобів, сукупність правил та регламентацій, що впорядковують вживання мовних засобів у мові індивіда. Займаючись науковою діяльністю, для науковця, є важливим залишатись на вищому рівні англомовного середовища, щоб в майбутньому безперешкодно займати свою вагому нішу в розвитку науки сучасного суспільства. Написання наукової статті іноземною мовою являється надзвичайно складним процесом, адже науковий стиль має велику кількість власних стильових рис, та є результатом науково-дослідницької діяльності, яка несе в собі наукове повідомлення, новизну, цінність, та створена для учених з відповідними кваліфікаціями для його сприйняття та оцінки. Використовуючи науковий стиль при написанні іноземної статті, більшість науковців звертаються до редакторів, які є носіями мови, так як, заміна складних граматичних конструкцій на прості, не відтворює тої повноти викладеної інформації яку хотів би донести автор.

Формулювання цілей статті

Як бачимо, на даному етапі постає необхідність більш детального огляду та аналізації жанрових і стилістичних особливостей наукового стилю англійської мови, що й обумовлює мету даної статті. Реалізація мети передбачає виконання кількох завдань, зокрема окреслення: ключових теоретичних засад поняття наукового стилю англійської мови; проведення докладного аналізу та особливостей наукового стилю; критерії його розмежування, запропоновані лінгвістами.

Аналіз досліджень та публікацій

Проблематикою стилю тексту активно займалися науковці ще з 1970-х років XX століття, це зокрема: В.В. Виноградов, М.М. Бахтін, Н.М. Разинкіна, Б.М. Головіна, Ф.С. Бацевич, М.М. Кожина, Н.В. Ботвіна, А.П. Коваль, М.П. Котюрова, І.Р. Гальперін, А.М. Васильєва, О.М. Семенов. На їх думку поняття «науковий стиль» можна характеризувати в різних аспектах, адже будь-який функціональний стиль слід розглядати у зв'язку з екстралінгвістичними факторами, які, у свою чергу, визначають лінгвістичні [1, с. 6].

Виклад основного матеріалу

Сучасні вітчизняні мовознавці вбачають під поняттям науковий стиль, історично сформований, суспільно усвідомлений різновид мови, який представляє наукову сферу спілкування і ґрунтується на принципі логічності, та є чітко вираженим функціональним різновидом літературної мови зі своєрідною структурою на всіх рівнях. Без нього не може обійтися жодна навчально-наукова діяльність, адже маючи ряд особливостей, таких як: строгий відбір мовних засобів, попереднє осмислення вислову, монологічний характер, тяжіння до нормованої мови, даний стиль найкраще виводить логічність, точність і ясність в структурованій інформації, що є дуже корисним як у навчанні так і в процесі наукової діяльності [2, с. 36]. Науковий стиль несе в собі якісну передачу знань, фактів, результатів і даних, отриманих за допомогою експериментів і гіпотез, а його провідними екстралінгвістичними стилістичними факторами є форма суспільної свідомості – наука; вид діяльності – пізнавально-комунікативна; тип мислення – понятійно-логічний [3, с. 62]. Несучий в собі передачу точних відомостей з тої чи іншої конкретної галузі, науковий стиль виділяється не типовою для інших стилів термінологією. Не маючи контакту з читачем, автор наукової статті має стисло та повноцінно передати всю повноту та цінність даного матеріалу, а синтаксична структура статті має бути повною, стійкою та мати стереотипний характер.

Розглянемо дану синтаксичну структуру наукового стилю на уривку з книги відомого американського математика-теоретика, творця основ кібернетики, пов'язаних із теорією інформації та теорією керування Норберта Вінера «Кібернетика, або управління і зв'язок у тварині і машині»: *Today we are coming to realize that the body is very far from a conservative system, and that its component parts work in an environment where the available power is much more limited than we have taken it to be. The electronic tube has shown us that a system with an outside source of energy, almost all of which is wasted, may be a very effective agency for performing desired operations, especially if it is worked at a low energy level. We are beginning to see that such important elements as the neurons, the atoms of the nervous complex of our body, do their work under much the same conditions as vacuum tubes, with their relatively small power supplied from outside by the circulation, and that the book-keeping which is most essential to describe their function is not one of energy. In short, the newer study of automata, whether in the metal or in the flesh, is a branch of communication engineering, and its cardinal notions are those of message, amount of disturbance or «noise» – a term taken over from the telephone engineer – quantity of information, coding technique, and so on.*

In such a theory, we deal with automata effectively coupled to the external world, not merely by their energy flow, their metabolism, but also by a flow of impressions, of incoming messages, and of the actions of the outgoing messages. The organs by which impressions are received are the equivalents of the human and animal sense organs. They comprise photoelectric cells and other receptors for light; radar systems receiving their own short Hertzian waves; Hydrogen-ion-potential recorders, which may be said to taste; thermometers; pressure gauges of various sorts; microphones and so on. The effectors may be electrical motors or solenoids or heating coils or other instruments of very diverse sorts. Between the receptor or sense organ and the effector stands an intermediate set of elements whose function is to recombine the incoming impressions into such form as to produce a desired type of response in the effectors. The information fed into this central control system will very often contain information concerning the functioning of the effectors themselves. These correspond among other things to the kinesthetic organs and other proprioceptors of the human system, for we too have organs which record the position of a joint or the rate of contraction of a muscle, etc. Moreover, the information received by the automaton need not be used at once but may be delayed or stored so as to become available at some future time. This is the analogue of memory. Finally, as long as the automaton is running, its very rules of operation are susceptible to some change on the basis of the data which have passed through its receptors in the past, and this is not unlike the process of learning [4, с. 42-43].

Як бачимо, в даній статті переважають складнопідрядні речення, які знаходяться у логічному, а також суворому порядку, та представляють монологічну мову. Пильна увага автора спрямована на конкретні факти, прослідковуються ускладнення синтаксичними конструкціями, синтаксична, лексична та складова стереотипізація, а також обмежене використання емоційних структур, часте застосування об'єктивності,

поєднання безособового способу для розкриття суб'єктивних суджень автора. Також, хотілось би зазначити, що в усьому цьому достатньо обширному науковому тексті прослідковується лише одне коротке просте речення, яке в своїй стислості несе інформативну насиченість, логічність побудови, смислову точність і об'єктивність, а також ясність і зрозумілість: *This is the analogue of memory*.

Під час читання даної наукової статті, прослідковується логічність побудови матеріалу при майже повній відсутності тих виразних елементів, які дають емоційну насиченість, а сама подача інформації виступає з чітким дотриманням однозначності та точності, чим полегшує сприйняття нового матеріалу. Як зазначає відома вітчизняна лінгвістка М.М. Кожина, «наукова мова не просто логічна, їй властива саме підкреслена логічність. Весь лад мови тут спрямований на те, щоб висловити логіку викладу, цьому слугують спеціальні мовні і мовленнєві засоби і в лексиці, і в синтаксисі, і в структурі тексту» [5, с. 146]. В даній науковій статті, чітко простежується присутність ясності та предметності тлумачень, послідовність і доказовість викладу матеріалу, узагальненість понять і явищ, лаконічність висловлювань.

Отже, з вище згаданого наукового тексту зрозуміло, що даний стиль характеризується в порівнювальних мовах досить жорсткою композиційно-мовленнєвою регламентованістю. Синтаксис англо-американського та українського наукового мовлення не характеризується суб'єктивними оціночними судженнями, які можуть використовуватися лише для вираження суто особистої думки автора. Він знаходить вираження у переважанні складнопідрядних речень, ускладненості дієприкметниковими зворотами, в англійському науковому дискурсі – герундіальними зворотами, вставними пояснювальними або підсумовуючими словами: *therefore; in fact; thus; (more) specifically; with respect to; pertaining to; in consistence with; on the contrary; to go back to; to recapitulate, we saw* // *отже; таким чином; у результаті того, що; на підставі того, що; незважаючи на; відповідно до*. Також, даний стиль користується низкою виразів пов'язаних зі ствердженням певної позиції, пропонуванням призми бачення того чи іншого явища: *in the terms of, from this position, in this perspective, in this bearing, in the aspect of, from this point of view* // *з точки зору, з погляду, в плані, в аспекті, з цих позицій, у термінах* [6, с. 133]. Експресивність в наукових текстах є характерологічною, провідну роль займає кількісна експресивність: *very far from conservative, much less limited, almost all of which, very effective, much the same, most essential, very diverse sorts, long before the war*. Також, зустрічаються і формульні вирази: *the seminar will focus on..., the workshop will aim at revealing..., the book addresses such issues as..., the conference invites papers on*. Для англійських медичних наукових текстів зазвичай використовують велику кількість слів з абстрактною семантикою, саме через суворі конвенціональні межі в яких перебувають мовні засоби когнітивної інформації. Далі зазначимо ці слова: *range, conditions, problems, issue, importance, diagnoses, trend, response, rates, percentage points, acceptance, consumption, effects, research, factors, recommendations, behavior, health, direction, tendency, innovation, acknowledgement*.

Отже, порівнюючи українські та англо-американські наукові тексти можна помітити такі розбіжності, як без суб'єктивності, підкреслена безособовість, проте у всіх таких текстах виявляється переважне використання мовних засобів, які сприяють задоволенню потреб даної сфери спілкування. Науковий стиль є одним зі стилів сфера застосування якого є дуже широка, без нього неможливо уявити літературну мову, адже якщо раніше тлумачні словники складалися на основі мови художньої літератури і в меншій мірі публіцистики, то зараз опис розвинених мов світу неможливо уявити без урахування наукового стилю та його ролі в житті суспільства. Відомий Вебстерський словник, в якому подано етимологію та вимову слів із використанням Американської словникової транскрипції, яка відрізняється від поширенішої системи Міжнародної фонетичної транскрипції, вміщується 600 000 слів, 500 000 з яких складає спеціальна лексика [7]. Таким чином, проаналізувавши специфіку функціонування наукового стилю, хотілось би підкреслити його значимість, та важливість використання даного стилю перекладачами при перекладах текстів, які несуть в собі точні відомості з будь-якої спеціальної галузі.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямі

Отже, проаналізувавши ключові теоретичні засади поняття наукового стилю англійської мови і визначивши особливості наукового стилю, можна зробити висновок, що науковим стилем являється закінчене мовленнєве утворення, історично сформований, суспільно усвідомлений різновид мови, зі структурною граматичною єдністю, що ґрунтується на принципі логічності, містить змістовну, структурно граматичну єдність, та представляє наукову сферу спілкування. В усній або писемній формі, науковий стиль, характеризується замкнутістю, інформативною насиченістю, прихованою емоційністю, зв'язністю, логічністю побудови, різними типами лексичного, граматичного, логічного, стилістичного зв'язку і має певну граматичну настанову. Також, науковому стилю притаманний узагальнено-абстрактний характер викладу матеріалу, смислова точність і об'єктивність, що визначають вибір мовних засобів оформлення когнітивної інформації, які, у свою чергу, є в строгих конвенціональних межах.

Література

1. Разинкина Н.М. Функциональная стилистика английского языка: учеб. пособие для ин-тов и фак. ин. яз. Москва : Высшая школа, 1989. – 182 с.
2. Новиков А.И. Семантика текста и её формализация / А.И. Новиков. – М.: Наука, 1983. – 215с.

3. Котюрова М.П. Стилистика научной речи: учеб. пособие для студ. учреждений высш. проф. образования. Москва: Академия, 2010. – 240 с.
4. Wiener N. Cybernetics of control and communication in the animal and the machine/ – NY – Ldn., 1961. – Pp. 42-43.
5. Гальперин И.Р. Очерки по стилистике английского языка. Москва: Изд-во лит-ры на ин. яз., 1958. – 462 с.
6. Дубенко О.Ю. Порівняльна стилістика англійської та української мов. Посібник для студентів та викладачів вищих навчальних закладів. – Вінниця: Нова книга, 2005. – 224 с.
7. Ахманова Г.І., Богомолова О.І. Теорія і практика англійської наукової мови. М., 1987. – 240 с.

References

1. Razynkina N.M. Funktsionalnaia stylystyka anhlyiskoho yazyka: ucheb. posobyie dlia yn-tov y fak. yn. yaz. Moskva : Vysshaia shkola, 1989. – 182 s.
2. Novykov A.Y. Semantyka teksta y eŭ formalyzatsyia / A.Y. Novykov. – M.: Nauka, 1983. – 215 s.
3. Kotiurova M.P. Stylystyka nauchnoi rechy: ucheb. posobyie dlia stud. uchrezhdenyi vyssh. prof. obrazovanyia. Moskva: Akademyia, 2010. – 240 s.
4. Wiener N. Cybernetics of control and communication in the animal and the machine/ – NY – Ldn., 1961. – Pp. 42-43.
5. Halperyn Y.R. Ocherky po stylystike anhlyiskoho yazyka. Moskva: Yzd-vo lyt-ry na yn. yaz., 1958. – 462 s.
6. Dubenko O.Y. Porivnialna stylystyka anhliiskoi ta ukrainskoi mov. Posibnyk dlia studentiv ta vykladachiv vyshchyykh navchalnykh zakladiv. – Vinnytsia: Nova knyha, 2005. – 224 s.
7. Akhmanova H.I., Bohomolova O.I. Teoriia i praktyka anhliiskoi naukovoï movy. M., 1987. – 240 s.